

PATCHWORKOVÉ RODINY OČIMA TĚCH, KTEŘÍ V NICH ŽIJÍ/ŽILI

Alicja Leix

Úvodní informace o výzkumu¹

Tématikou patchworkových rodin se zabývám delší dobu. Od roku 2021, když jsme spolu s JUDr. Danielou Kovářovou nabídly České advokátní komoře organizaci kulatého stolu na toto téma, sbírám data systematictěji – mj. provádím hloubkové rozhovory, archivuji výpovědi, které přicházejí emailem, administruji online dotazník (obsahující otevřené otázky). V této monografii jsem chtěla původně prezentovat rozsáhlejší kvalitativní² analýzu doposud sebraných dat, ovšem po tom, co se ke spolupráci přihlásilo mnoho dalších osob, redukovala jsem ji na dvě stručné kapitoly; tato je jedna z nich.

V obou pracuji s volnými výpověďmi respondentů³, získanými cestou online dotazníku, který jsem zpřístupnila veřejnosti v dubnu 2022. Dotazník má 2 varianty:

- pro osoby, které v patchworkové rodině žijí/žily,
- pro osoby, které s patchworkovými rodinami pracují nebo je znají (advokáty, soudce, psychology, pracovníky OSPOD, přátele, mediátory atd.).⁴

Ze všech výzkumných dat, které mám k dispozici ohledně patchworkových rodin, jsem se rozhodla využít dosavadní výsledky dotazníku, protože zaměření obou jeho variant souzní se zaměřením dvou prvních částí monografie. Každá z variant obsahuje 3 otevřené otázky, které jsou postavené tak, aby umožňovaly maximálně

¹ V monografii jsou dvě výzkumné kapitoly – tato kapitola a kapitola *Patchworkové rodiny pohledem těch, kteří s nimi pracují*. Úvodní metodologické informace o výzkumu jsou v obou totožné.

² Vysvětlení pro laiky: ne-výzkumník se většinou setkává s výzkumy kvantitativními, které zahrnují velké vzorky, jejich výsledky jsou zpravidla v číselné podobě (proto název “kvantitativní”), výsledky jsou reprezentativní atd. Oproti nim se kvalitativní výzkumy zaměřují především na popis, pochopení, exploraci. Hodí se tam, kde téma je nové a potřebujeme se v něm nejdříve zorientovat. Patchworkové rodiny jsou v českém výzkumu pořád ještě “pole neorané”, proto se zde nabízí právě přístup kvalitativní. Více o rozdílech mezi kvalitativními a kvantitativními výzkumy a také přímo o těch kvalitativních v rozsáhlejší verzi lze najít např. DENZIN, N. K., LINCOLN, Y. S. 1998. *Collecting and interpreting qualitative materials*, Sage, Thousand Oaks, nebo stručně a srozumitelně i pro laiky např. GAVORA, P. 2006. *Spríevodca metodologiou kvalitatívneho výskumu*. Bratislava: Regent.

³ V této kapitole (a dalších svých textech v monografii) používám občas tzv. generická maskulina, čili mužská jména označující souhrnně všechny rody. Důsledně přechylování by v tomto typu textů zásadně zhoršilo jejich čtivost.

⁴ Pro pořádek uvádím, že dotazník pro osoby žijící v patchworkových rodinách má ještě zjednodušenou variantu pro mladší děti, ale dosud ji žádné dítě nevyužilo – všechny píšou do variant pro dospělé (nejmladší deklaruje 12 let). Kdyby ji někdo chtěl využít, ráda zpřístupním.

široký tematický záběr odpovědí⁵. Dotazníky také umožňují zaslání dalších výpovědí, čehož někteří účastníci využívají. Data pro tvorbu dvou výzkumných kapitol v této monografii jsem stahovala v dubnu 2024, pracovala jsem se 168 výpověďmi. Sběr pokračuje⁶.

Způsob prezentace

Způsob prezentace se odvíjí od cíle kapitoly. Zde je cílem **přiblížit čtenářům, jak vnímají svůj život v patchworkových rodinách jejich jednotliví členové**. Doposud získané odpovědi v rámci online dotazníků jsou dostatečně kvalitní (různorodé, rozsáhlé) na to, aby umožnily splnění výše uvedeného cíle⁷. Přiblížím teď otázky, na které odpovídají respondenti, a následně vysvětlím způsob prezentace výpovědí.

Otázky ve variantě pro osoby, které v patchworkové rodině žijí/žily, relevantní pro tuto kapitolu, jsou následující:

1. *Když se podíváte na vztahy ve Vaší rodině (koho do rodiny zahrnete, je na Vás), jaká jsou hlavní témata, která řešíte? Co Vám osobně bere nejvíce energie?*
2. *Kdybyste měl/a kouzelnou hůlku a mohl/a změnit chování či přístup lidí ve Vaší bližší či další rodině, teď nebo v minulosti, co by to bylo a u koho?*
3. *A je něco, co u Vás v rodině funguje? :) Proč to funguje? Kdo/co za tím stojí?*

V rámci práce nad touto kapitolou jsem prodiskutovala vícero možností prezentace výpovědí respondentů s několika advokáty, soudci a pedagogy, ze kterých někteří se s touto problematikou doposud setkali pouze okrajově. Vzhledem k zaměření monografie, **za nejfunkčnější jsme nakonec uznali prezentaci celých příběhů / celých výpovědí jednotlivých osob, umožňujících vcítění se do jejich života**.

Výpovědi respondentů jsem uspořádala podle uváděné role v rodině. Pro každou roli jsem vybrala 2–3 výpovědi, které jsou zpravidla složené ze všech odpovědí na

⁵ Dotazník je sice tradičně spojován s výzkumy kvantitativními, ale zde je přizpůsoben zaměření kvalitativnímu.

⁶ Aktivní linky jsou dostupné mj. na konci článku *Co je patchworková rodina? I jedináček z pěti dětí se sedmi babičkami*, publikovaného v Advokátním deníku dne 6. 9. 2022. Článek je dostupný na: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/06/jsem-jedinacek-z-peti-deti-a-mam-sedm-babicek-takova-je-patchworkova-rodina/>. Nebo je ráda poskytnu na adrese: alicjaleix@gmail.com

⁷ Za jiných okolností by bylo možné tato data doplnit o další, jinak získaná, ale svou roli zde hrálo také omezení publikačního prostoru spojené s rozšířením počtu jiných kapitol. Omezila jsem se tedy na data z jednoho zdroje, protože použití dalších by znamenalo značné prodloužení délky obou výzkumných kapitol a zároveň zneprůhlednění pro osoby, které nejsou zvyklé na čtení velmi rozsáhlých zpráv z kvalitativních výzkumů. Neshodovalo by se to s celkovým zaměřením monografie, která má být maximálně čtivá. Ze stejného důvodu také redukuji část metodologických informací; množství, které zde uvádím, je výsledkem kompromisu mezi tím, co se obvykle uvádí, a udržováním čtivosti kapitoly i pro laiky. Zde neuvedené informace ráda doplním po oslovení na adrese alicjaleix@gmail.com

výše uvedené otázky od jedné osoby.⁸ Vzhledem k cíli kapitoly, klíčem pro výběr byla prezentace různorodých pohledů v rámci jedné role v rodině. **Nejde tady o reprezentativnost, o hledání normy, ale o uvědomění si, jak různé mohou ty pohledy být, a proč jsou takové, jaké jsou.**

V rámci prezentace výsledků v této kapitole uvádím také 3 výpovědi umístěné ve verzi dotazníku určené pro osoby vně patchworkových rodin, protože popisují prožívání konkrétních osob v rodině, což je cíl této kapitoly. Tyto výpovědi mají v popisku označení „out“. Otázky pro tuto verzi dotazníků jsou uvedené v kapitole *Patchworkové rodiny pohledem těch, kteří s nimi pracují*, nicméně pro pochopení smyslu výpovědi nejsou nutně zapotřebí.

K citovaným výpovědím cíleně nepřidávám žádné komentáře. Vybrané výpovědi dětí, macech či otců, nerozmnělně dalšími texty, mají působit jako funkční úvod do problematiky, jako **prudký ponor do světa reálných patchworkových rodin, ve kterých se odehrává vše, o čem se píše v dalších kapitolách – a mnohem, mnohem více.**

Patchworkové dítě

Nejvíce energie mi brala moje matka a její přítel. Stále měli pocit, že je se mnou něco špatně, a chybu nehledali v sobě. Pořád dokola tvrdili, že musíme na nějaká sezení, a myslím si, že se snažili ostatní přesvědčit, že jsem blázen, když si ubližuji (kousání se, mlácení rukami do různých předmětů...) kvůli věcem způsobeným jimi. Nejspíš mě chtěli dostat do dětského domova, protože to, jak se ke mně chovali, nebylo jako chování tzv. „normálních rodičů“. Jejich chování bralo energii nejen mně, ale i dalším třem dětem, co tam žily. Ty děti zažívaly peklo, ale horší než já ne. Jakožto nejstarší ve svých 11/12 letech jsem musela nějak tak všechno dělat za všechny. Pořád dokola utírat prach, vysávat, umývat nádobí atd. bylo by to normální v určité míře, a kdybych to většinou nedělala jen a pouze já, a když se na to tak zpětně podívám, tak jsem jim prakticky posluhovala. K tomu za všechno, co nebylo „perfektní“, byly fyzické tresty, také tresty typu: nesmíš se dívat s námi na film, nesmíš poslouchat pohádku na noc, nesmíš si dát tohle jídlo, nesmíš zavolat babičce/taťkovi... Což bylo peklo pro 11/12leté dítě, které se snažilo jim vyhovět, aby pak mohlo trávit čas s ostatními při příležitosti pohádky nebo filmu místo brečení.

⁸ Způsob citování je taktéž výsledkem mnoha diskuzí a je přizpůsoben celkovému zaměření monografie. Uvádím originální výpovědi respondentů, ale s úpravou pravopisných či jiných větších chyb, o kterých ze zkušenosti vím, že pokud čtenář není zvyklý na čtení syrových dat (a neprovádí jazykovou analýzu etc.), tak mu poměrně ztěžují čtení. Ze stejného důvodu v několika případech rozděluji souvislý text na více odstavců. Vynechaný úsek nebo slovo, např. z důvodu uvedení osobního údaje, označuji "(...)". Výpověď od každé osoby je dole označena kódem, který ji identifikuje a umožňuje dohledání v archivu; "in" znamená, že se jedná o soubor výpovědí z dotazníku pro osoby zevnitř patchworkové rodiny. Následné číslo označuje číslo výpovědi.

Ostatní děti to tak moc neměly, ale taky to tam neměly rády. Jídlo bylo pořád chleba s máslem a sýrem. Ze začátku mi to chutnalo, protože jsem sýry vždy měla ráda, ale po nějaké době mně to už nechutnalo, a stávalo se, i že nám nedali máslo, protože aby prý měl matky přítel na chleba do práce. Kolikrát nám dali chleba a oni si sami dali teplé a daleko výživnější jídlo. Od té doby, co jsem utekla, jsem měla naprostý odpor k sýrům a chlebu. Po době cca 3 let už jím sýr, ale chleba se ani nedotknu, pořád z toho nemám dobrý pocit.

Další, co mi tak bralo energii, bylo jejich arogantní chování. Bylo jim všechno kolem mě a těch dětí prakticky jedno. Byli nezodpovědní a klidně spolu provozovali sex v přítomnosti mě a dalších zbylých tří dětí od nás ani ne jeden metr ve stejné místnosti se zapnutou lampičkou a hlasitými zvuky to silně dávali najevo, čímž mě i ty děti vzbudili. Poté se mi děti s tímto zážitkem svěřily a já šla s tím za matkou, že to není normální, a ona mě odbyla, že je to naprosto přirozené, a vysmála se mi do obličeje. Jejich chování teď v 15 letech беру jako nehorázně škaredé a nezodpovědné a myslím si, že lidem, co si z dětí dělají otroky, děti do rukou vůbec nepatří.

Změnila bych přístup maminky od přítele mé matky a celkově rodiny z jeho strany. Jezdili jsme k nim a bylo očividně vidět, že se nám doma dostatečně nevěnují a že jsme zanedbaní, ale oni to přehlíželi nebo neviděli. A to mě mrzí. Jezdili jsme k nim opravdu často, a nevím, zda i oni měli taky takovou výchovu, ale sestra od přítele mamky vychovávala své děti v pořádku. A vždycky, když jsme u nich byly, jsem si říkala, kéž bych mohla mít takovou maminku. Také chování exmanželky od matčina přítele, která k nám jezdila a také si ničeho nevšimla a sama k tomu i přispívala, si myslím. Měla celkem podobné názory jako matčin přítel a matka. (in/2)

Když se mí rodiče rozešli, můj otec si našel přítelkyni, která již měla dva syny. Je to kráva (můj táta se také zachoval jako debil), protože koho jiného než definitivní krávu napadne, že bude opravovat mně, bilingvní dceři svého partnera, její druhý mateřský jazyk, když sama o něm ví úplný hovno? Nebo jet na víkend do lázní, i přesto, že jsem chodila o berlích, protože jsem měla na noze ortézu? Však když ten samý den jejího synáčka rozbolela hlavička a břicho, hned se plány rušily? A hlavně koho jiného než ji by napadlo, aby na mě shazovala fakt, že jeden z jejích synů k ní nechce chodit? Mimochodem, můj otec pak tvrdil, že od něj odešla kvůli mně. Co to pro mne znamenalo, to ani neumím říct. Ano, je to kráva, to jsem si myslela i tehdy a tento názor u mě přetrvává doteď.

Řešila jsem s různými odborníky několikrát, mezi jinými problémy, chování mé macechy a jejích dvou (starších) synů směřem ke mně, však hlavně to, že můj táta upřednostňoval tu krávu a ty její dva kretény. Jednou mě vzal táta dokonce k psychologovi, údajně abychom řešili to, že si koušu nehty, skončilo to však tím, že se mi, potom co s ním mluvila psychologička, musel omlouvat za chování své i své přítelkyně.

Jediné, co mě napadá, že jakž takž fungovalo, byly společ(e)n(sk)é hry (dostihy a sázky, žolíky, poker etc.). To proto, že každý hrál sám za sebe, bez ohledu na to, z jaké rodiny přišel. Neodpustím si doplnit fakt, že mne osobně to bavilo nejvíce, jelikož jsem se té krávě mohla alespoň v nějakém smyslu „pomstít“, zde prostřednictvím hry. Napsala jsem, že to jakž takž fungovalo, protože sice samotná hra byla fajn, ale i tam byl vidět nestejný přístup k nám.

Tohle je doplnění k tomu, co jsem psala před několika dny, hlavně o otcově přítelkyni a jejích synu. (...) jak jsem se nad tím lépe zamyslela, napadla mě jedna hlavní věc, kterou bych ocenila, a upřímně si přála. A tím je prosba do minulosti, aby se tátova přítelkyně starala o sebe sama, a nepletla se do mé výchovy a vůbec ne do mých věcí. A kdyby byla třeba i méně sebestředná kráva, možná by pak její jméno vyřčené poblíž mne nenaštvalo a nezneklidnilo pokaždé, co ho uslyším. Dám příklad: nedávno mi kamarádka chtěla vyprávět o nějaké své jiné kamarádce. Řekla její jméno, bylo to jméno bývalé přítelkyně mého otce. Stačilo, že jsem to jméno uslyšela, hned se mi vybavilo vše zlé, co jsem s tím jménem měla spojené, a okamžitě jsem si na tu holku udělala obrázek. Ještě jsem si to uvědomila, že je to kvůli tomu, že to přece nemusí být žádná kráva, jen proto, že se tak jmenuje.

Nejvíce řešíme spolupráci a dodržování domluv (moji rodiče nejsou spolu), ale i po 15 letech opakování a psaní mailu a zpráv, volání, schůzek ve třech (já, mamka a táta) i návštěv mediátorů a psychologů otec pořád nedodržuje to, co tvrdí. Bere mi to hodně jak fyzické, tak hlavně psychické energie.

K minulému vpsu uvádím, že mi je 15 let. (in/1, 15)¹

Mám blízkého kamaráda, je nám oběma 16. Měl být soud mezi jeho mamkou a otcem. Otec s nimi nebydlí, choval se hnusně. Teď se měly rozhodnout alimony, jak bude kdo vídat děti atd., nevím úplně přesně. Kamarád měl jít na OSPOD povídat takový ty typický věci, bylo vidět, že je fakt ve stresu, byli jsme venku a já ho uklidňovala.

Den před tím, než tam měl jít, jsme byli ještě večer venku, a vypadal úplně nadšeně, měl hrozně moc energie, prostě šťastný jak blecha. Tak jsem se zeptala, co se stalo, a on mi začal vášnivě vyprávět, že byli s tátou venku, ten ho vzal do Burger Kingu, že prý si objednali moc jídla, že si povídali, že se táta zajímal, jak se má, pak že šli do Elektro Worldu a on mu koupil – teď nevím, jestli klávesnici či co, nějaký příslušenství k počítači. A jak se prý loučili, tak mu táta dal ještě pětistovku, že ať si něco koupí. Hned mi došlo, o co se snaží, jelikož se mi stala skoro naprosto stejná situace i s mým otcem, ale nechtěla jsem kamaráda děsit. Zapáleně mi vyprávěl, že teď bude všechno dobrý, cituji „myslím, že se táta fakt změnil, byl na mě hodnej a zajímal se“.

¹ Jedno číslo = jednotlivé zaslání vyplněného dotazníku. Někteří respondenti posílají své texty více než jednou (protože dotazník je anonymní, podávali informace upřesňující, na co navazují), v rámci prezentace jsem je sloučila, a proto u některých osob jako právě tady je více čísel.

Abych to zkrátila, druhý den šel na OSPOD, ptala jsem se opět, jak to šlo, tvrdil, že prý super, ptali se na mámu, tátu, ale že když byl na něho táta včera tak hodnej, tak toho moc neřekl. Long story short, po soudu mi volal, že jak mohl táta vykládat takový lži, nechce platit alimony, že svolil jen minimální částku na oba syny a že je z toho jeho máma a on hodně špatní. Když to pochopil, o co se táta snažil, byl fakt zdrcenej, moc tomu ani nechtěl uvěřit. Zvlášť když viděl, jaký to mělo na něj dopad a na situaci doma.

Navazuji na předchozí text o mém kamarádovi – pokračuje totiž, bohužel dál. Jeho otec, (dostal jen velice malé alimony na zaplacení) začal psát mému kamarádovi dlouhé zprávy, že proč ho bere za hajzla, že dělá, co může, proč si stěžuje mamce, a že se vůči němu chová hnusně (což si samozřejmě všechno vymyslel, kamarád se tak nechová). Mého kamaráda to ze začátku trápilo, a tátovi odepisoval stylem „ne tati, moc se omlouvám, mám tě fakt rád“ atd. Bohužel tyto zprávy pokračovaly, až se nakonec kamarád naštvál a prostě mu odepsal „ok“. Což není vůbec jeho chyba, a když mi to říkal, tak jsem si myslela, že to bude v pohodě, až na to, že o pár dní později mi řekl, že jeho táta oznámil jeho mámě, že odmítá na něj dávat jakékoliv peníze a že alimony platit nebude (...) s vysvětlením, že se k němu jeho syn, můj kamarád, chová hnusně, a to že prý nebude snášet. Je mi kamaráda moc líto, bohužel vím, jak se cítí – můj otec dělal podobné věci. (out/25, 26)

Dospělé patchworkové dítě²

1. peníze, 2. rodinné vztahy, 3. práce/škola, 4. dům – opravy/dřevo/uhlí. Je mi 24 let, bydlím ve společné domácnosti s matkou (48 let) a mladší sestrou (21), matka má ve vlastnictví starší rodinný dům, který si koupili společně s otcem před více než dvaceti lety. Otec opustil domácnost v mých 4 letech a odstěhoval se za jinou ženou a jejími dvěma dětmi. Největším tématem jsou u nás doma už od mého dětství finance.

U matky bych změnila její přístup k životu, nejraději bych byla, kdyby se v minulosti lépe srovnala s rozvodem. Rozvod s otcem ani po 20 letech pořád nepřekousla, od té doby měla několik vztahů, z toho jeden trval přes 8 let, její poslední partner měl 5 dětí, 4 z nich u nás střídavě bydlely, on sám byl manipulativní, zlý člověk. V minulosti bych ráda, aby si matka tohoto jeho chování všimla a vůbec s ním nezačínala vztah. Ráda bych, kdyby v současnosti začala chodit na terapii, omezila alkohol.

U otce by bylo nejlépe, kdyby si nenašel milenkou, ale když už si ji našel a cítil potřebu odejít, aby více dbal na zachování vztahu s námi. Jeho (nyní už) manželka má dvě vlastní děti, u otce jsme se sestrou nikdy neměly vlastní pokoj, a to ani poté, co se „nevlastní sourozenci“ odstěhovali. Otce taky nikdy moc nezajímala naše situace doma s matčíným bývalým přítelem a jeho dětmi. Ráda bych, aby se více věnoval

² Další dva rozsáhlé příběhy dnes už dospělých dětí z patchworkových rodin jsou uvedené vcelku v kapitole *Advokát z patchworku aneb lidský element v rodinném právu.*

mojí sestře, protože ta byla při jeho odchodu z domu ještě batole a těžko si k němu teď hledá cestu, protože otec není moc komunikativní. Spíše je to flegmatik, vypadá to, že má užší vztahy spíše s rodinou své manželky.

S matkou hodně komunikujeme, máme dost otevřený vztah, když je nějaký problém, víme, že se jí můžeme se vším svěřit. Náš vztah hodně ovlivnil právě její poslední přítel a docela bouřlivý rozchod, se sestrou jsme měly 15 a 17 let, matku jsme obě podporovaly, aby situaci zvládla. Od té doby jsme více méně zvyklé říkat si věci na rovinu. Matka taky nemá problém s tím, že se sestrou obě studujeme, přestože musí hodně řešit finance. Se sestrou obě chodíme na brigády a máma nás hodně podporuje. S otcem máme také dobré vztahy, i s jeho manželkou, pravidelně s nimi jezdíváme v létě na dovolenou, o vážnějších věcech se ale spíše nebavíme. (in/27)

Osobně jsem v patchworkové rodině vyrůstala v 90. letech na Slovensku. Jsem nemanželské dítě mojí mamky, která pak v mých 4 letech založila rodinu s jiným mužem a měla s ním moji sestru. Otčímem i v jeho rodině jsem byla přijata velice dobře, rozhodně lépe než u svého biologického otce. S otčímem i s jeho rodinou fungujeme jako normální rodina doted', od 15 let jsem také v pravidelném kontaktu se svým otcem. Nejvíce jsme asi celé toto období řešili finance, jelikož příjmy rodičů byly malé a alimony od otce byly ve výšce přiznané soudem, což rozpočet rodiny výrazně nezlepšovalo.

Vztah s biologickým otcem je určitě něco, s čím se potýkám doted' a řeším také u psychologa, ale je to spíše v rovině uvažování o původu a o vztazích než nějaké akutní problémy.

Jsem velice vděčná za to, že moje matka, i když s mým biologickým otcem nikdy nezaložila rodinu, mi nikdy v kontaktu nebránila ani ho nijak nehodnotila. Myslím, že i díky tomu jsem byla schopna rozvíjet s ním vztah, což považuji, zejména v období puberty, za významný vztah při formování mojí osobnosti. Zároveň jsem nadále součástí otčímovy rodiny, který je pro mé děti plnohodnotným dědou. Je skvělé být přijatá, je to to nejvíce, co dítě v patchworkové rodině může dostat. (in/6)

Matka

Hlavním tématem, který se už čtvrtým rokem řeší, je rozvod můj a bývalého manžela, stále dokola se řeší problémy, které z něho vyvstaly, hlavně nespokojenost a smutek dětí. S bývalým manželem jsme byli svoji 7 let a máme spolu dvě děti, 7 a 10 let. Naše manželství bylo hezké. Bydleli jsme v domě se zahradou, vše fungovalo, tak jak má, do doby, než mi oznámil, že mě nemiluje. Za manželství si našel milenkou, kterou znal přes 4 roky. Byla to rána z čistého nebe. Manželství jsem chtěla zachránit, ale manžel v té době začal hodně pít, byl agresivní a výbušný, zřejmě z důvodu, že se zamiloval, nevěděl, jak mi má nevěru a svůj odchod oznámit. Manželství zachránit nechtěl. V té době měl syn 2,5 a dcera 6 let. Od té doby se manžel doma opíjel ve sklepe, děti ho

u toho několikrát viděly a komentovaly to slovy, že taťka dole zase pije. Vše se stupňovalo a já jsem to už psychicky nemohla vydržet. Podala jsem tedy žádost o rozvod.

Exmanžel nejprve sliboval, že nás v domě nechá bydlet a odstěhuje se, nakonec jsem se s dětmi přestěhovala k mým rodičům, všechny věci jsem měla u nich a poté se přestěhovala do prvního podnájmu, který nabízeli v blízkosti mých rodičů. Exmanžel dům prodal. Dcera v té době chodila do první třídy, syn do školky. Během chvilky přišly děti o každodenní styk s otcem, o dům, milovaného psa a o kamarády. Vůbec nerozuměly tomu, co se děje, protože nás vždy viděly jako zamilované rodiče, kteří se před nimi nehádali, a najednou bylo vše jinak. Museli jsme se přestěhovat. Syn byl v té době malý, nerozuměl tomu, co se děje. V novém bytě se ptal, jak dlouho tu ještě budeme a kdy se zase vrátíme do žlutého domečku. Dcera z toho měla větší rozum a hodně ji to psychicky poznamenalo. V té době každou noc několik hodin plakala a chtěla umřít. Nemělo pro ni smysl žít. Navštěvovali jsme odbornou péči, ale nepomáhalo to.

Děti byly svěřeny do mé péče. Otec si děti bere 1x za 14 dní. Pokaždé, když se dcera od otce vrátila, stavy se opakovaly, trvalo týden, než se vše vrátilo do normálu, a pak po příjezdu od otce znovu... Nemohla otci odpustit, vyčítala mu, že je vyměnil a že je nemá dost rád, když je kvůli cizí ženě dokázal opustit. Věděla, že mi její otec ublížil a opustil mě kvůli své milence. Proto vždy váhala, jestli k němu má jet, aby mi to neublížilo, a jestli mi na rovinu říct, že to tam nakonec bylo fajn, protože měla strach, aby mi to neublížilo. Nakonec skoro vždy zalhala, abych byla v klidu. Nikdy jsem o jejím otci nemluvila ve zlém, ale řekla jsem jí, že si tatínek našel jinou ženu a mě už nemiluje. Bylo v té době těžké o exmanželovi mluvit v hezkém, moc to bolelo, když nám tak ublížil, takže jsem si čas od času neodpustila nejapnou poznámku mířenou na osobu jeho milenky. Dnes vím, že toto dětem nepomohlo a spíše se tím situace zhoršila.

Za dobu od rozvodu jsme se museli 3x stěhovat, takže děti už mají čtvrtý pokojíček. Snažíme se být stále v blízkosti mých rodičů, bez kterých bych to sama nezvládla, a jejich školy, aby už nemusely měnit školu ani kamarády. Otec se odstěhoval do (...), s dětmi se vidá jen 1x / 14 dní, jak určil soud. Děti by chtěly otce vidat častěji, sdílet s ním každodenní zážitky, jít s ním po škole ven, na zmrzlinu, chtěly by, aby se s nimi učil, vyzvedl je z kroužků nebo je uložil do postýlek. Stále slyším dokola: „Proč se taťka odstěhoval tak daleko, už mu na nás nezáleží, odešel kvůli nám, měl nás málo rád, zlobil jsme moc?“ Zakázala bych to, aby se otec mohl odstěhovat tak daleko. Děti tím hodně trpí.

Ze začátku jsem exmanželovi zakázala, aby děti seznamoval se ženou, kvůli které nás opustil. Dodržel naši domluvu, ale po čase s ní děti seznámil. Pro dceru to byl šok. Odmítala tam jezdit, a když jela, nevěděla, jak se má po návratu chovat, jestli mi popravdě sdělit, co dělaly, že se měla hezky, aby mně tím neublížila. Musela jsem ji ujistit, i přesto, že to nebyla pravda, že mi nevadí, že k tátovi a jeho nové ženě jezdí, a že jsem ráda, že se tam má dobře. Pokaždé jsem byla doma nesvá a vadilo mi, že se mi o děti stará cizí žena, o které vůbec nic nevím, že je to zrovna ona, která nám

rozbila rodinu, že je u ní dcera šťastná, protože jdou na kolotoče, ale pak se mi vrátí domů a bude celé noci plakat a naříkat.

Trvalo to dlouho, než si obě děti na novou situaci zvykly. U dcery noční pláče postupně vymizely, ale psychicky je to poznamenalo oba dva a ponosou si to v sobě celý život.

(...) Děti by chtěly být s otcem častěji, což nelze z důvodu jeho přestěhování do (...), kde žije se svojí milenkou, se kterou má malou dceru. Dcera i syn se ze začátku z tohoto důvodu cítili, jako by je otec vyměnil, a žárlili na nového sourozence. Několikrát tam kvůli tomu dcera nechtěla jezdit, necítila se tam dobře. S novou ženou svého otce mají nyní hezký vztah, ale nemohou jí odpustit, že jim vzala tátu.

U soudu o děti mi soudkyně řekla, že doufá, že jsem si vědomá výše alimentů, a ať dětem tyto peníze ukládám a neutrácím je. V té době jsem byla zaměstnaná teprve chvíli po rodičovské dovolené a vydělávala jsem velmi málo. Na děti jsem v té době byla sama, otec se téměř nestaral, žil už v (...). Děti byly často nemocné, tak jsem s nimi byla často na OČR. To se zaměstnavateli nelíbilo, tak mě na konci zkušební doby propustil. Skončila jsem sama se dvěma dětmi, bez práce a na pracovním úřadě. Bez peněz, peníze z alimentů pokryly soudní výlohy, revize makléřů a nájemnė. Paní soudkyně si asi neuvědomovala, v jaké situaci se může matka samoživitelka ocitnout a jak těžké je se s takovou situací vypořádat. Dle mého názoru její poznámka nebyla namístě.

Podobně poznámky jsem si vyslechla od manželovy právničky. Byli jsme s manželem dohodnutí, že zůstaneme s dětmi v domě. Na schůzi, kde jsme s manželem měli právničky, manželova právnička nešetřila urážkami. Řekla mi do očí, že mě přece můj manžel nenechá bydlet v domě za pár korun, že bych ho strhala z kůže, když mi bude platit alimenty. Zřejmě nepřemýšlela, když mého manžela naváděla, že v domě bydlí i dvě malé děti, které by byly vděčné za to zůstat alespoň ve svém rodném domě.

Manžel hodně pil, neměl problém si opilý sednout do auta, vzít si s sebou jedno z dětí, a i přes můj zákaz s ním odjet. Tuto situaci jsem řešila, když jsem se bála toho, že když budou děti na víkend u otce, bude s nimi jezdit v podnapilém stavu. Bylo mi řečeno, že se v tomto případě nedá nic dělat, pouze jen za situace, že by došlo k nějakému incidentu vlivem alkoholu. To je pro mě nepochopitelné. Znamenalo to, a stále znamená, čekat doma a trnout hrůzou, zda otec, který veze děti autem, není pod vlivem alkoholu a děti mi domů vrátí v pořádku. Ten pocit bezmoci je nepopsatelný. V současné době exmanžel už nejspíš nepije, tak snad už tuto situaci nebudu muset prožívat znovu.

Změnila bych chování tchána s tchyní. Její arogantní, zlé a nepřejícné chování. Stále se nám do manželství i výchovy pletli, naváděli bývalého muže, byla jsem jim trnem v oku. I dnes jsou vztahy na bodu mrazu. Děti k nim odmítají chodit.

S dětmi si rozumíme skvěle. Výborný vztah máme i s mými rodiči a nyní i hezký vztah s bývalým mužem. Dokážeme si říct na rovinu, co nás trápí a co bychom potřebovali změnit nebo udělat jinak. Moji rodiče mi v té nejtěžší chvíli po rozvodu opravdu moc pomohli, nebýt jejich pomoci, nevím, jak bych s dětmi dopadla.

S odstupem času se zhoršil psychický stav mého syna. Říká, že život je k ničemu, on je k ničemu, je blbec a až bude velký, tak se zastřelí. Dcera, v situaci, kdy jsem se zlobila a nevyhověla jsem jí, tak chtěla jít k otci a řekla, že se nediví, že ode mě otec odešel. To by si k otci nikdy nedovolila. Vždy jsem je vedla k tomu, že si můžeme říct cokoli. S otcem toto neměli. Dcera nechtěla otci nic říct, co jí třeba v jejich vztahu chybí, jak se u něho doma cítí, ze strachu, že by jí dal facku. Nakonec strach s mojí podporou prolomila a alespoň s něčím se mu teď svěří. Nevím však, co on jí říká, a z vyprávění tuším, že nebude vše pravda a že tím spíš dětem plete hlavu.

S odstupem času děti vnímají, že je to u otce lepší, protože se tam nemusí učit, nemají tam žádné povinnosti atp. Jezdí k němu jako na návštěvu nebo na prázdniny. S tím vyvstává problém, když jim doma něco nedovolím nebo to není podle jejich představ, tak někdy vyhrožují, že půjdou bydlet k otci, protože je to tam lepší. Někdy zůstanou u výhrůžek a z toho si ty batohy opravdu nabalí a volají mu, že se k němu chtějí přestěhovat. Otec bydlí přes 200 km daleko, a hlavně jim říká, že musí chodit do práce, takže ani není možnost, aby si je vzal nebo to nějak řešil. Takže děti jsou na závěr zklamané, že o ně otec nemá zájem.

Z vyprávění dcery vím, že otec synovi prý někdy nadává a uráží ho, neumí ho namotivovat a sráží mu sebevědomí. I přesto chce syn k otci chodit a odpočítává každý den, kdy už k němu pojedou (...).

Spoustu věcí, co slychávám, dělají u otce jinak. Poslouchají hned, nedovolí si být drzé a každodenní činnosti dělají samostatně a bez remcání. Když se jich zeptám, jak to, že to u otce dělají jinak, řeknou mi, že musí, že by se jinak zlobil. Přejde mi, že jejich názor na to, kdo to je lepší, se mění, podle toho, jak a kdo se jim více věnuje, jde jim na ruku. Jednou k otci nechtějí jet, protože se na ně zlobí, necítí se tam jako doma, cítí se jako na návštěvě, po příjezdu domů pláčou, že jsou nešťastné, jak to je, a představovaly si víkend u otce jinak. Jindy se nemohou dočkat, protože půjdou na trhy a za kamarády.

Ženu bývalého manžela děti respektují, i přesto, že ji dcera v lásce nemá kvůli tomu, co jim otec a ona udělali, její názor ale mění podle situace. Mně přitele přejí a moc by si přály, aby s námi také bydlel, ale vzdálenost to zatím nedovoluje. Přítel se jim snaží ukázat, co jsou pravé hodnoty v životě, bere nás na túry a do přírody a děti si nekupuje. Bohužel se stává, že srovnávají přitele s otcem, že je otec lepší, že to jim koupí a tam byli, a říkají to přímo před přítelem. S otcem se domluvit nedá, už bylo tolik marných pokusů, pokaždé přijedou s nějakou koupenou věcí.

Snažím se je vést dobře, ukázat jim, co je a co není správné, ale bývalý manžel mi to neustále nabourává a komplikuje. Děti pak v tom mají zmatek, kde co mohou a kde ne. To stejné s používáním mobilu a tabletu. Doma to kontrolují a nepodporují, raději si zahrajeme hru nebo jdeme ven. Jenže bývalý manžel jim bez domluvy se mnou koupil tablet a z vyprávění dětí vím, že jsou na něm u něho docela často. Jaký pak to má význam děti něco učit, nějakým způsobem je v dobré víře vést, když to otec takto kazí. A v konečném důsledku bude ještě v jejich očích ten lepší, protože jim

koupí, dovolí atd. Po příjezdu od otce jsou často jak vyměnění, dcera je podrážděná, syn neposlušný. Než se adaptují, tak to chvíli trvá. Pokud je u otce nějaký problém, tak ho týden řeším, potom se to srovná a po další návštěvě u otce mohu začít kolikrát znovu. Děti jsou u otce 1/14 dní. (in/26, 31)

Má rodina jsem já a mé děti. Poměrně často řešíme vztahy mezi námi, vzdělání, domácí pohodu a povinnosti. Já osobně řeším wellbeing každého jednoho z nich a u těch starších se snažím respektovat jejich soukromí a (ne)ochotu některé věci se mnou sdílet a jejich osobnostní rysy. Jsou každý ve velmi odlišném období života a každý z nich má jiné potřeby a přání. Proto jsme i my, jako malý rodinný celek, takový patchwork sám o sobě. Je to docela náročné.

Energii mi vzaly poslední roky distanční výuky u (...), kdy začal být závislý na telefonu a pc a doma to eskalovalo. Završilo se to tím, co se stalo u jeho otce. Takže poslední rok jsem se prakticky pořádně nevyspala. Navíc jsem se vzniklou situací zůstala naprosto sama bez možnosti sdílení s někým. To a to, že jsem prakticky a doslova na děti sama, mi bere nejvíc energie. Také pocit vlastní nedostatečnosti, plynoucí z toho, že nedělám dost, že je možná nedokážu učinit šťastnými, že se nemohu plně soustředit na jednoho každého na 100 %, a to, ačkoliv vím, že to prostě nelze... Stejně, jako mámu, mě to žere po nocích.

Ono všechno se děje z nějaké příčiny a já bych osobně asi hůlkou nemávala, protože si myslím, že i chování lidí kolem mě formuje můj charakter a já jsem sama se sebou už vcelku dobře srovnaná a nemám nějaké větší touhy. A to i když mě chování některých lidí bolelo i fyzicky... Nemávala bych. Mávnutím hůlky nad těmito lidmi, jejich chováním a přístupem by změnilo mnoho věcí, včetně mě samotné, a třeba by mě čekaly jiné nepříjemné zkoušky na cestě tam, kde jsem teď. Mým přáním je, abychom se měli rádi, drželi jsme spolu a stáli při sobě. Aby tu jednou děti zůstaly jeden pro druhého oporou i v dospělosti. Takže pokud nějaké mávání hůlkou, tak jen nad námi čtyřmi a ve tvaru srdce. Mohla bych mávnout nad (...) ...ono se to nabízí... Ale asi jsou věci, které se bohužel musely stát, aby se ukázala síla, odolnost a skutečná láska nás všech kolem. Tohle je těžké psát.

Někdy si říkám, že fungují kliky a dveře, a to zcela bezpečně :) (u starších dětí). Ale ve skutečnosti je to tolerance. Kde se v jedné rodině sešly 3 velmi výrazné a odlišné osobnosti dětí, každé s nějakou svou zvláštností. Jsem přesvědčena, že v krizových situacích bychom se dokázali semknout a být tým. Funguje tu také touha po vědění a odvaha jít svou vlastní cestou. Asi za tím stojí moje postoje a činy a jejich osobnosti. (in/11)